

Η Θεία Λειτουργία

Γνωριμία με τη Λατρεία μας

Η
Θεία
Λειτουργία

Γνωριμία με τη Λατρεία μας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι τό τελειότερο κοινωνικό σύστημα, οὔτε ἡ ὑψηλότερη φιλοσοφία που διατυπώθηκε ποτέ στή γῆ, οὔτε διδασκαλία πού ἱκανοποιεῖ τίς πνευματικές ἀναζητήσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστιανισμός εἶναι ὅλα αὐτά, ἀλλά κυρίως θρησκεία πού παρέχει λύτρωση. Χριστιανός εἶναι μόνο ὁ λυτρωμένος ἄνθρωπος. Ἡ λύτρωση ὅμως ἀπέρρευσε ἀπό τήν Σταυρική Θυσία τοῦ Κυρίου, τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ να οἰκειοποιηθεῖ, νά κάνει δική του δηλαδή, μέ τήν οὐσιαστική του συμμετοχή στή Θ. Λειτουργία, καί στό μυστήριο τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Γι'αὐτό ὅσοι ζοῦν τήν Θ. Λειτουργία δέν τήν ἀνταλλάσσουν μέ τίποτε. Γέροντας ὁ Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ὁδηγεῖται στό μαρτύριο στίς ἀρχές τοῦ 2^{ου} αἰῶνος. Τά θηρία πρόκειται νά τόν κατασπαράξουν. Δέν φοβᾶται ὅμως. Δέν ζητᾷ τήν ἐλευθερία του, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπ' ὅσα μπορεῖ νά τοῦ προσφέρει ὁ κόσμος. “Ἐκείνον ποθῶ”, λέει “τόν ὑπέρ ἐμοῦ ἀποθανόντα. Σῶμα Χριστοῦ θέλω”.

Ἔτσι ἐξηγεῖται, γιατί οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν ὅταν βγαίνουν ἀπό τό Ναό ὕστερα ἀπό τήν τέλεση τῆς Θ. Λειτουργίας. “ Ὅλοι ὅσοι ἄκουσαν - γράφει ἕνας ὀρθόδοξος Ρῶσος συγγραφέας - τήν Θ. Λειτουργία μέ ζῆλο, ἀναχωροῦν ταπεινοί, περισσότερο πρᾶοι στίς σχέσεις τους μέ τούς ἀνθρώπους, εὐγενέστεροι καί ἡρεμότεροι σέ ὅλες τίς πράξεις τους. Ἄν ἡ κοινωνία δέν εἶναι ἀκόμα ἐντελῶς διεφθαρμένη, ἄν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων δέν ἀναπνέουμε παντοῦ τό ἄσπονδο μῖσος, ὁ βαθύτερος λόγος εἶναι ἡ Θ. Λειτουργία... Ἄπειρη καί ἀπροσμέτρητη μπορεῖ νά εἶναι ἡ ἐπίδραση τῆς Θ. Λειτουργίας

ἄν τὴν ἀκούει κανεὶς μὲ τὴν διάθεσιν νὰ ἐφαρμόσῃ ὅσα ἀκούει ”.

Καὶ ἓνας σύγχρονός μας ὀρθόδοξος θεολόγος δίνει τὴν ἐξήγησιν τῆς ἀλλαγῆς. “Ὅλοι οἱ πιστοὶ καθὼς ἔβγαιναν ἀπὸ τῆς Θ. Λειτουργίας ἔμοιαζαν μεταμορφωμένοι, ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε γήινη ἀσχολία, ἀγιασμένοι. Καὶ κάτι πῶς πολὺ ἀπὸ ἀγιασμένοι: Θεωμένοι... Ἦξερα γιὰτί ὅλες οἱ μορφές ἦταν ὡραῖες καὶ γιὰτί ὅλα τὰ βλέμματα ἦταν λαμπερά. Γιὰτί οἱ ἄσχημες γυναῖκες ἦταν ὁμορφες· οἱ τραχεῖς ξυλοκόποι ἀκτινοβολοῦσαν στὰ μάγουλά τους καὶ στὰ μέτωπά τους ἓνα φῶς πὺ ἔμοιαζε μὲ τὸ φωτιστέφανο τῶν ἀγίων. Τὰ παιδιὰ ἦταν σάν ἄγγελοι. Βγαίνοντας ἀπὸ τῆς Θ. Λειτουργίας ὅλοι οἱ ἄνδρες καὶ ὅλες οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ μας ἦταν Θεοφόροι, φορεῖς δηλ. τοῦ Θεοῦ ”.

Γιὰ νὰ ζήσουμε τὴ λατρεία μας καὶ νὰ γευθοῦμε τοὺς καρπούς της χρειάζεται ὄχι μηχανικὴ παρακολούθησις, ἀλλὰ οὐσιαστικὴ συμμετοχή. Ἡ συμμετοχή ὅμως προϋποθέτει γνῶσιν τῶν λεγομένων καὶ τελουμένων. Μιὰ πρώτη προσπάθεια γνωριμίας μὲ τὴ λατρεία μας εἶναι καὶ τὸ φυλλάδιον αὐτό.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπό τούς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ σχηματίστηκαν διάφοροι τύποι Λειτουργιῶν. Ἡ πῶ παλιά ἀπ' ὄλες εἶναι ἡ Λειτουργία τοῦ Ἀδελφοθέου Ἰακώβου, πού σήμερα τελεῖται μιά φορά τό χρόνο, στίς 23 Ὀκτωβρίου, τήν ἡμέρα τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου. Ἐκτός ἀπό τή Λειτουργία αὐτή στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀπό τόν δ' αἰῶνα διαμορφώθηκαν δύο τύποι λειτουργιῶν: α) τοῦ Μ. Βασιλείου καί β) τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Τοῦ Μ. Βασιλείου εἶναι μεγαλύτερη καί τελεῖται 10 φορές τό χρόνο. Τήν 1 Ἰανουαρίου πού εἶναι ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου, τήν παραμονή τῶν Χριστουγέννων, τήν παραμονή τῶν Φῶτων, τίς πέντε πρῶτες Κυριακές τῆς Μ. Σαρακοστῆς, τήν Μ. Πέμπτη καί τό Μ. Σάββατο. Ὅλες τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες τοῦ χρόνου τελεῖται ἡ λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Τήν Μ. Σαρακοστή δέν τελεῖται Θ. Λειτουργία, πλήν Σαββάτου καί Κυριακῆς καί τήν ἑορτή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, γιά τόν λόγο ὅτι ἡ περίοδος αὐτή θεωρεῖται πένθιμη, ἐνῶ ἡ Λειτουργία ἔχει πανηγυρικό χαρακτήρα. Ἐπειδή ὅμως οἱ Χριστιανοί ἔνοιωθαν τήν ἀνάγκη τῆς Θ. Κοινωνίας, δημιούργησαν τήν λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων. Αὐτή τελεῖται μόνο τίς ἡμέρες τῆς Μ. Σαρακοστῆς, πλήν Σαββάτου καί Κυριακῆς, μέχρι καί τή Μ. Τετάρτη. Εἶναι ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων ἕνας Ἐσπερινός κατά τόν ὁποῖο προσφέρεται στους πιστούς νά μεταλάβουν Δῶρα ἁγιασμένα ἀπό τήν προηγούμενη Κυριακή.

Ἐδῶ θά παρακολουθήσουμε τήν Λειτουργία τοῦ ἱεροῦ

Χρυσοστόμου, ή οποία είναι μία συντόμευση της Λειτουργίας του Μ. Βασιλείου.

Α' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἡ Θ. Λειτουργία ἀρχίζει μέ τή δοξολογία τοῦ ὀνόματος τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ὅποιοι δέν δέχεται τό βασικότατο τοῦτο δόγμα τῆς πίστεως μας, δέν μπορεῖ νά συμμετάσχει στήν λατρεία. Ὅταν ὁ ἱερέας κάνει τήν σύντομη αὐτή ὁμολογία τῆς πίστεως μας, οἱ Χριστιανοί στέκονται ὄρθιοι καί κλίνουν ἐλαφρά τό κεφάλι γιά νά δηλώσουν ὅτι συμφωνοῦν ἀπολύτως. Κάνουμε ἐπίσης καί τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, σύμβολο καί λάβαρο τῆς νίκης, ὁμολογία ὅτι ἀνήκουμε στήν παράταξη τοῦ Ἑσταυρωμένου.

2. ΕΙΡΗΝΙΚΑ

Ἀκολουθοῦν ἀμέσως ἀπό τόν διάκονο ἢ τόν ἱερέα μικρές σύντομες αἰτήσεις πού ὅλες μαζί λέγονται εἰρηνικά (Ἐπειδή ἀρχίζουν μέ τό *ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*) ἢ συναπτή (ἐπειδή κατά κάποιον τρόπο ἐπισυνάπτεται ἡ μία εὐχή μετά τήν ἄλλη).

Τά εἰρηνικά περιλαμβάνουν αἰτήματα γιά τήν ἐσωτερική εἰρήνη τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία θά εἶναι δῶρο “*ἄνωθεν*”, γιά τήν σωτηρία τῶν ψυχῶν μας, γιά τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου, γιά τήν Ἑνωσι τῶν

Ἐκκλησιῶν, γιά τόν Ναό μέσα στόν ὁποῖο βρισκόμαστε καί γιά ὅσους εἰσέρχονται σέ αὐτόν, γιά τόν ἀρχιεπίσκοπο, γιά τούς ἄρχοντες, γιά τήν

πόλη στήν ὁποία κατοικοῦμε, γιά τήν εὐφορία τῶν καρπῶν τῆς γῆς, γιά ἐκείνους πού ταξιδεύουν, πού εἶναι ἀσθενεῖς, αἰχμάλωτοι ἢ κινδυνεύουν. Τά αἰτήματα αὐτά οἱ χριστιανοί δέν τά παρακολουθοῦν ἀπλῶς, ἀλλά τά ἐπαναλαμβάνουν στή σκέψη τους καί ἀναφέρονται μάλιστα σέ συγκεκριμένα πρόσωπα τά ὁποία ἔχουν ὑπ' ὄψη τους.

3. ΑΝΤΙΦΩΝΑ

Μόλις τελειώσει ἡ μεγάλη συναπτή, οἱ ψάλτες, ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ, ψάλλουν τό α' ἀντίφωνο (ἀντίφωνα = ἀπαντήσεις): ψάλλει δηλ. τό ἕνα ὁ δεξιός χορός καί ἀπαντᾷ ὁ ἀριστερός). Πρῶτο ἀντίφωνο εἶναι τό

“ Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου... ”

Ὁ διάκονος ἢ ὁ ἱερέας ἐπαναλαμβάνει μία μικρή συναπτή καί στή συνέχεια ὁ λαός ψάλλει τό β' ἀντίφωνο·

“ Σῶσον ἡμᾶς Υἱέ Θεοῦ... ”

Μαζί μέ τό β' ἀντίφωνο λέγεται καί τό ἀρχαιότατο τροπάριο

“ Ὁ Μονογενής Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ... ”

Ὁ διάκονος συνεχίζει μία δεύτερη μικρή συναπτή καί ἀμέσως ἀκολουθεῖ τό γ' ἀντίφωνο, τό ὁποῖο εἶναι ἢ τό τροπάριο τοῦ ἤχου (κάθε ἕνας ἐκ τῶν ὀκτῶ ἤχων τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἔχει τό χαρακτηριστικό του τροπάριο) ἢ τό τροπάριο τῆς ἑορτῆς τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Παλαιότερα ψάλλονταν ὀλόκληροι ψαλμοί τοῦ Δαβὶδ καί οἱ

Μακαρισμοί ἐκ τῆς ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλίας τοῦ Κυρίου, ἀπομεινάρια τῶν ὁποίων εἶναι οἱ στίχοι πού ἀκούμε πρὶν ἀπό τ' ἀντίφωνα. Σήμερα ψάλλονται συνήθως στην περίοδο τῆς Μ. Σαρακοστῆς καί λέγονται Τυπικά.

4. ΜΙΚΡΗ ΕΙΣΟΔΟΣ

Τὴν ὥρα πού ὁ λαός ψάλλει τό γ' ἀντίφωνο, οἱ ἱερεῖς μεταφέρουν, ξεκινῶντας ἀπό τὴ Βόρεια Πύλη, τό ἱερό Εὐαγγέλιο γιὰ νά τό ἐναποθέσουν ἐπίσημα στήν Ἁγία Τράπεζα. Αὐτό λέγεται Μικρὴ Εἴσοδος. Συμβολίζει τὸν ἐρχομὸ τοῦ Σωτῆρα στὸν κόσμον καί τὴν ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας Του. Ὁλόκληρος ἡ Θ. Λειτουργία εἶναι καί μία τελεία ἀναπαράσταση τῆς ζωῆς, τοῦ κηρύγματος, τῆς Σταυρικῆς Θυσίας καί τῆς Ἀνάστασης Του. Τό Εὐαγγέλιο τό ὁποῖο κρατεῖ ὁ ἱερέας, εἰκονίζει τό Χριστό καί ἡ προπορευόμενη λαμπάδα τὸν Πρόδρομο, ὁ ὁποῖος προπορεύτηκε καί ἐτοίμασε τίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Σωτῆρα. Στό μέσο τοῦ ναοῦ ὁ διάκονος ὑψώνει τό Εὐαγγέλιο καί λέει·

“ Σοφία· ”

Δηλαδή τό βιβλίον αὐτό περιέχει τὴν κατ' ἐξοχὴν σοφία, τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ.

“ Ὁρθοί· ”

Νά σταθοῦμε ὄρθιοι γιὰ νά δώσουμε τὴν πρέπουσα τιμὴ. Στά λόγια τοῦ διακόνου ὁ λαός ἀπαντᾷ·

“ Δεῦτε προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν... ”

Ἐμπρὸς λοιπὸν ἅς προσκυνήσουμε καί ἅς πέσουμε μέ ταπείνωση

μπροστά στο Σωτήρα Χριστό.

5. ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ

Ἐπολυτικό εἶναι τό τροπάριο πού ἐξυμνεῖ ἕνα Ἅγιο ἢ τό γεγονός μιᾶς ἐορτῆς καί ψαλλόταν αρχικά στήν ἀπόλυση - στό τέλος - τοῦ Ἑσπερινοῦ καί γι' αὐτό λέγεται ἀπολυτικό. Τά ἀπολυτικά εἶναι συνήθως 3: α) τοῦ ἤκου τῆς ἡμέρας, β) τῆς ἐορτῆς τῆς ἡμέρας καί γ) τοῦ Ἁγίου στόν ὁποῖο εἶναι ἀφιερωμένος ὁ ναός.

6. ΤΡΙΣΑΓΙΟ

Οἱ ψάλτες ψάλλουν τόν Τρισάγιο Ὑμνο, δηλ. τό
 “ Ἅγιος ὁ Θεός... ”

Εἶναι ὕμνος τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων πού μπῆκε στή Λειτουργία κατά διαταγή τοῦ αὐτοκράτορα Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ γύρω στό 438, ὕστερα ἀπό τό σταμάτημα τῶν σεισμῶν στήν Κωνσταντινούπολη. Χριστούγεννα, Φῶτα, Πάσχα, Πεντηκοστή καί Σάββατο τοῦ Λαζάρου ἀντί γιά τόν Τρισάγιο ψάλλουμε τό

“ Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδώσασθε, ἀλληλοῦια ”

γιατί τίς ἡμέρες αὐτές βαπτίζονταν ὁμαδικά τά πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ.

7. ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

Ὁ διάκονος ἀπό τήν ώραία Πύλη μᾶς προτρέπει:

“ Πρόσχωμεν ”

Νά προσέξουμε.

“ Σοφία ”

Θ’ ἀκούσουμε τή Σοφία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀπόστολος εἶναι μία ἀπό τίς Πράξεις ἢ τίς Ἐπιστολές τῶν Ἀποστόλων. Μετά τήν ἀνάγνωση ὁ ἱερέας εὐλογεῖ τόν ἀναγνώστη, ἐνῶ ὁ λαός ψάλλει τό

“ Ἀλληλούια ”

πού σημαίνει: Αἰνεῖτε τόν Θεόν. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου πού εἶναι περικοπή ἀπό τή ζωή ἢ τό κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ.

8. ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Μετά τό Εὐαγγέλιο ἀκολουθοῦσε τό κήρυγμα. Σήμερα μεταφέρθηκε στήν ώρα τοῦ “ κοινωνικοῦ ” προς οικονομία χρόνου. Τό κήρυγμα τῆς Θ. Λειτουργίας διαφέρει ἀπό τά κηρύγματα πού γίνονται σέ αἵθουσες, σέ σπίτια ἢ καί στόν ἴδιο τόν ναό σέ ἄλλες ὥρες πού δέν τελεῖται ἡ Θ. Λειτουργία. Τό κήρυγμα πρέπει νά τό ἀκοῦμε σά νά μᾶς μιᾶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Πολλοί πατέρες λένε ὅτι πρῖν ἀπό τό κήρυγμα πρέπει νά κάνεις τήν προσευχή σου γιά νά σέ βοηθήσει ὁ Θεός μέ τή Χάρη Του νά αισθανθεῖς τά λόγια Του.

Τό μέχρι ἐδῶ τμήμα τῆς Θ. Λειτουργίας λέγεται Λειτουργία τῶν Κατηκουμένων, ἐπειδή μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου μπορούσαν νά παρευρίσκονται καί οἱ κατηκούμενοι (=ἀβάπτιστοι). Μετά τό κήρυγμα ἀποσύρονταν καί ἔμεναν μόνο οἱ πιστοί καί γι' αὐτό τό δεύτερο τμήμα τῆς Θ. Λειτουργίας, δηλ. ἀπό τό σημεῖο αὐτό μέχρι τό τέλος, λέγεται λειτουργία τῶν πιστῶν.

Β' Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

9. ΤΟ ΧΕΡΟΥΒΙΚΟ

Ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν ἀρχίζει ἀπό τήν στιγμήν πού ὁ λαός ψάλλει τόν χερουβικό ὕμνο.

“Οἱ τὰ Χερουβίμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καί τῇ ζωοποιῶ Τριάδι τόν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες πᾶσαν τήν βιοτικήν ἀποθώμεθα μέριμναν...”

Ὁ ὕμνος μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι πρέπει νά γίνουμε ὅμοιοι μέ τὰ χερουβίμ, τ' ἀγγελικά τάγματα πού βρίσκονται πλησίον τοῦ Θεοῦ καί τόν ὕμνοῦν νυχθημερόν, γιά νά μπορέσουμε νά ὑποδεχτοῦμε τόν βασιλιά τῆς δόξης, ὁ ὁποῖος προπέμπεται καί συνοδεύεται ἀπό μυριάδες ἀγγέλους. Γιά νά ἐπιτύχουμε αὐτό

“ πᾶσαν τήν βιοτικήν ἀποθώμεθα μέριμναν...”,

ν' ἀφήσουμε δηλ. κάθε ὑλικό καί γήινο λογισμό. Γιά νά νοιώσουμε τήν λατρεία μας χρειάζεται ἀπαγκίστρωση ἀπό τίς μέριμνες τῆς ζωῆς

ς. Ὁ ναός συμβολίζει τὸν οὐρανό. Μόλις ἀπὸ τὸ δρόμο πατᾶμε τὸ πόδι μας στὸ κατώφλι τοῦ ναοῦ, εἶναι σὰ νὰ ξεπερνᾶμε τὴ γῆ καὶ νὰ μπαίνουμε στὸν οὐρανό.

Τὴν ἴδια στιγμή πού ὁ λαός ψάλλει τὸ κερουβικό, ὁ ἱερέας ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα μὲ μιά ὠραιότατη καὶ συγκινητική εὐχή παρουσιάζει τὴν ἀναξιοσύνη του καὶ ζητάει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ προσφέρει τὴ θυσία. Κατόπιν, καὶ ἐνῶ συνεχίζεται ὁ κερουβικός ὕμνος, θυμιατίζει τὴν Ἁγία Τράπεζα, βγαίνει ἀπὸ τὴν ὠραία Πύλη, θυμιατίζει τίς εἰκόνες καὶ τὸν λαό λέγοντας τὸν 50ο ψαλμό καὶ ἀφοῦ μπεῖ ἀσπάζεται τὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ στὴ συνέχεια στεκόμενος στὴν ὠραία Πύλη προσφέρει καὶ ζητᾷ συγγνώμη ἀπὸ τὸ λαό.

10. ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΣΟΔΟΣ

Ὁ κερουβικός ὕμνος διακόπτεται στὸ μέσο καὶ ὁ ἱερέας κρατῶντας τὰ δῶρα πού ὕστερα ἀπὸ λίγο θα καθαγιαστούν, σε μεγαλοπρεπὴ πομπή, μὲ λαμπάδες καὶ ἐξαπτέρυγα τὰ μεταφέρει ἀπὸ τὴν πρόθεση στὴν Ἁγία Τράπεζα παρακαλώντας

“ πάντων ἡμῶν μνησθεῖν Κύριος ὁ Θεός ἐν τῇ Βασιλείᾳ Αὐτοῦ πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ”.

Ἡ Μ. Εἰσοδος συμβολίζει τὴν μεταφορὰ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸν Σταυρό στὸν Τάφο, τὸν ὁποῖο συμβολίζει ἡ ἁγία Τράπεζα.

11. ΑΙΤΗΣΕΙΣ

Μετά τη συμπλήρωση του κερουβικοῦ,
 “...ταῖς ἀγγελικαῖς ἀοράτως δορυφορούμενον τάξεσιν, Ἀλληλούια
 ”

ὁ διάκονος ἀναπέμπει πρὸς τὸν Θεὸ σειρὰ αἰτήσεων, ὅπως π.χ. να περάσουμε ἅγια τὸ ὑπόλοιπο τῆς ἡμέρας, νά μᾶς χαρίσει φύλακα ἄγγελο, νά ἔχουμε χριστιανικά, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα τὰ τέλη μας κλπ.

12. Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Φτάσαμε στό σημεῖο πού πρέπει να ἐτοιμαστοῦμε ἐντονότερα γιά τὴν μεγάλη στιγμή. Ὁ ἱερέας βγαίνει στήν ὠραία Πύλη, εὐλογεῖ τὸ λαό καί λέει:

“ εἰρήνη πᾶσι ”.

Ἐσωτερική γαλήνη να ἔχετε ὅλοι σας. Καί ὁ λαός τοῦ ἀπαντᾷ.

“ **Καί τῷ πνεύματί σου** ”.

Δηλ. καί ἐσύ να ἔχεις εἰρήνη. Γιά νά υπάρξει ὅμως εἰρήνη, πρέπει νά ὑπάρχει ἀγάπη ἀνάμεσα μας καί γι’ αὐτό ὁ ἱερέας προτρέπει τὸν λαό·

“ *Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν* ”.

Ἄλλὰ τί νά ὁμολογήσουμε; Τό λέει ὁ λαός·

“*Πατέρα, Υἱόν καί Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καί ἀχώριστον*”.

“ Ἐπαναλαμβάνουμε δηλ. ἄλλη μία φορά ὅτι πιστεύουμε στήν Ἁγία Τριάδα.

Τούς πρώτους αιῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ χριστιανοί, αὐτή τή στιγμή ἀσπάζονταν ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Οἱ ἄνδρες τούς ἄνδρες καί οἱ γυναῖκες τίς γυναῖκες. Ἀργότερα περιορίστηκε ὁ ἀσπασμός αὐτός μεταξύ τῶν ἱερέων, γιατί ἔλειψε ἡ θερμότητα τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν.

Ὁ διάκονος:

“ Τάς θύρας τάς θύρας ἐν σοφία πρόσχωμεν ”.

Οἱ ὑπεύθυνοι ἔπρεπε να κλείσουν τις πόρτες. Δεν μπορούσε πλέον οὔτε να μπεῖ κανείς στο Ναό, ἀλλά οὔτε καί να βγεῖ. Ὁ καθένας ἔπρεπε νά μένει στή θέση του ἀκίνητος γιά νά μήν διασπᾶ τήν προσοχή τῶν ἄλλων. Ὅποιος φτάσει ἀργοπορημένος ἄς σταθεῖ στήν ἄκρη καί ἄς μήν κινηθεῖ, οὔτε γιὰ να ἀνάψει κερί οὔτε γιά νά προσκυνήσει.

Ὁ λαός ἀπαγγέλλει τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, τό Πιστεύω.

Τό Σύμβολο τῆς Πίστεως περιλαμβάνει τό τί πιστεύουμε ἔμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί καί δεν ἐπιτρέπεται σε κανένα νά μήν τό γνωρίζει ἀπ’ ἔξω. Τό συνέταξε ἡ Α’ Οἰκουμενική Σύνοδος καί ἀποτελεῖται ἀπό 12 ἄρθρα. Τό Σύμβολο τῆς Πίστεως τό ἀπαγγέλλει καί ὁ ἱερέας μόνος του σείοντας ἐλαφρά τόν Ἄερα (ἕνα πάνινο κάλυμμα τῶν Τιμίων Δώρων) πάνω ἀπό τά Ἅγια Δῶρα. Ἡ κίνηση αὐτή ἔχει συμβολικό χαρακτήρα καί συμβολίζει κυρίως τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

13. Ο ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

“Ὅλα εἶναι ἔτοιμα. Βρισκόμαστε στο ὑψηλότερο σημεῖο τῆς

λατρείας μας. Κανένα μυστήριο καί καμιά προσευχή δέν συγκρίνεται με τό τμήμα αὐτό τῆς λατρείας μας. Καί ἀρχίζει ἡ ἀνάβαση πρὸς τὰ οὐράνια μ' ἓνα διάλογο δραματικό πού γίνεται μεταξύ τοῦ ἱερέα καί τοῦ λαοῦ. Ὁ ἱερέας.

“ Στῶμεν καλῶς! Στῶμεν μετὰ φόβου! Πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφοράν, ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν ”.

Νά σταθοῦμε καλά, νά σταθοῦμε μέ φόβο. Νά εἴμαστε ἀδελφωμένοι μέ ἀπόλυτη ψυχική ἡρεμία γιὰ νά προσφέρουμε τὴ θυσία.

Ὁ λαός·

“ Ἐλεον εἰρήνης, θυσίαν αἰδέσεως ”

Ἐλεος ζητᾶμε ἀπὸ τό Θεό, γαλήνη ἐσωτερική γιὰ νά προσφέρουμε τὴ θυσία πού θά δώσει δόξα στό Θεό. Συγκινημένος ὁ ἱερέας ἀπὸ τὴν ἀπάντηση τοῦ λαοῦ προσθέτει:

“ Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί Πατρός καί ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶη μετὰ πάντων ἡμῶν ”.

Ὁ λαός τοῦ ἀνταποδίδει τὴν εὐχή.

“ Καί μετὰ τοῦ Πνεύματός σου ”.

Καί σέ σένα νά ἔλθουν ὅλα αὐτά.

“ Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας ”.

Νά σηκώσουμε ψηλά τίς καρδιές μας.

Ὁ λαός·

“ Ἐχομεν πρὸς τόν Κύριον ”.

Πρὸς τὰ ἐκεῖ ἔχουμε στραμμένη τὴν προσοχή μας.

Ὁ ἱερέας·

“ Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ ”.

Ἄς εὐχαριστήσουμε τόν Κύριο.

Ὁ λαός·

“ Ἄξιον καί δίκαιον ”.

Καί ἄξιο καί δίκαιο νά τόν εὐχαριστήσουμε.

14. Η ΕΥΧΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΓΙΑΣΕΩΣ

α) Ἡ θέση τοῦ λαοῦ

Ὁ ἱερέας ἐνώπιον τῆς ἁγίας Τραπέζης διαβάσει τήν εὐχή τῆς καθαγιάσεως τῶν Τιμίων Δώρων. Ἡ εὐχή ἀρχίζει μέ δοξολογία πρὸς τόν Θεό.

“ Ἄξιον καί δίκαιον, Σέ ὑμνεῖν, Σέ εὐλογεῖν, Σέ αἰνεῖν, Σοί εὐχαριστεῖν, Σέ προσκυνεῖν... ”.

Καί εἶναι ἀρκετά μεγάλη, ἀλλά διακόπτεται πολλές φορές γιά νά συμμετάσχει καί ὁ λαός. Στήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ λατρεία προσφέρεται ἀπό ὀλόκληρο τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί ὄχι μόνο ἀπό τούς ἱερεῖς. Ἡ συμμετοχή τοῦ λαοῦ δέν εἶναι τυπική· εἶναι οὐσιαστική. Μία ἄλλη ἀπόδειξη ἐκτός αὐτῆς εἶναι τό ὅτι δέν μπορεῖ ποτέ ὁ ἱερέας νά τελέσει λειτουργία, χωρίς νά ὑπάρχει τουλάχιστον ἓνας ἐκπρόσωπος τοῦ λαοῦ. Ἡ πρώτη διακοπή τῆς εὐχῆς γίνεται γιά νά ψάλλει ὁ λαός τόν Ἀγγελικό ὕμνο.

“ Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος... ”

Ὁ ὕμνος αὐτός ἀποτελεῖται ἀπό δύο μέρη. Τό πρῶτο μέρος εἶναι ἀπό τόν ὕμνο πού ἄκουσε ὁ Ησαΐας νά ψάλλουν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ οἱ ἄγγελοι καί τό δεύτερο μέρος εἶναι ἀπό τήν ὑποδοχή πού ἔκανε ὁ λαός στον Ἰησοῦ ὅταν ἔμπαινε στό Ἱεροσόλυμα.

β) Ἡ καθαγίασι

Βρισκόμαστε πλέον στό κρισιμότερο σημεῖο. Τό θυσιαστήριο κυκλώνεται ἀπό μυριάδες ἀγγέλων καί ἀρχαγγέλων, οἱ ὁποῖοι μάλιστα ἐπιθυμοῦν νά συμμετάσχουν στά τελούμενα, ἀλλά δέν τοὺς ἔχει δοθεῖ τό χάρισμα αὐτό. Ἐδῶ ὑπερέχουμε οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀγγέλων.

Ὁ ἱερέας λέει τά ἰδρυτικά λόγια τοῦ Μυστηρίου·

“ Λάβετε, φάγετε... Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες... ”

Ὁ λαός ἀπαντᾷ με τό

“ Ἀμήν ”.

Ὁ ἱερέας·

“ Τά Σά ἐκ τῶν Σῶν Σοί προσφέρομεν κατά πάντα καί διά πάντα ”

Ὁ λαός μέ κατάνυξη ψάλλει τό

“ Σέ ὑμνοῦμεν... ”

ἐνῶ ὁ ἱερέας γονατιστός ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου συνεχίζει τήν εὐχή τῆς καθαγιάσεως.

“ Ἐπι προσφέρομεν Σοι... Καί ποίησον τόν μέν ἄρτον τοῦτον Τίμιον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ Σου... Τό δε ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ Τίμιον Αἷμα τοῦ Χριστοῦ Σου... μεταβαλὼν τῷ Πνεύματι Σου τῷ ἀγίῳ... ”

Τώρα δέν ὑπάρχει πιά ἄρτος καί οἶνος, ἀλλά Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ. Ὁ ἄπειρος Θεός βρίσκεται μέσα στό Ποτήριο. Αὐτά πού διαδραματίστηκαν εἶναι ἀδύνατο νά τά συλλάβει τό ἀνθρώπινο μυαλό. Ὅσοι πιστοί ὅμως παρακολουθοῦν τά τελούμενα, αἰσθάνονται ὅτι ἀνεβαίνουν πάνω ἀπό τή γῆ. Ὁ νοῦς ἀνυψώνεται καί ὁ ἄνθρωπος ζεῖ δευτερόλεπτα μεταξύ τῶν ἀγγέλων. Κατά τήν γνώμη πατέρων

τῆς Ἐκκλησίας οἱ παρευρισκόμενοι στό μυστήριο καθαρίζονται κατά κάποιο τρόπο ἀπό τίς ἁμαρτίες γιά νά συμμετάσχουν ὡς ἅγιοι καί καθαροί. Ἡ δική μας ἁμαρτωλότητα δέν ἐμποδίζει τήν Μετουσίωση, γιατί ἡ θυσία προσφέρεται ἀπό τό ἐνιαίο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ὁποῦ κεφαλή εἶναι ὁ Χριστός, ἐνῶ μέλη εἶναι ὅλοι οἱ πιστοί, μεταξύ τῶν ὁποίων, οἱ μάρτυρες, οἱ ὄσιοι, οἱ ἅγιοι...

γ) Σκοπός τοῦ Μυστηρίου

Γιατί ὅμως ἔγινε ἡ Μετουσίωση; Τό λέει ὁ ἱερέας στή συνέχεια τῆς εὐχῆς:

“Ὡστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσι εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς Κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παρρησίαν τήν πρός Σέ, μή εἰς κρῖμα ἤ εἰς κατάκριμα”.

Ἐδῶ βλέπουμε ὅτι βασικός σκοπός τῆς θυσίας εἶναι ἡ συμμετοχή μας στή Θ. Κοινωνία καί ἡ ἔνωση μας μέ τό Θεό καί μέ τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Θεός, λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἔνωσε τό Αἷμα Του μέ τό δικό μας γιά νά μᾶς φτιάξει μία καινούργια ὑπαρξη ἐνωμένη μαζί Του. Ἡ Θ. Φωτιά πού παίρνουμε μέσα μας, λέει ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκνός, θά κάψει τ' ἁμαρτήματα μας, θά φωτίσει τήν καρδιά μας καί μετέχοντας στή Θ. Φωτιά θ' ἀγνιστοῦμε καί θά θεωθοῦμε. Ἐνωση λοιπόν μέ τό Θεό, ἀλλά καί μέ ὅλους τούς πιστούς ὅλων τῶν αἰῶνων, γιατί ἀνάμεσα στίς φλέβες ὅλων τρέχει τό ἴδιο Αἷμα, τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ὅσοι τά γνωρίζουν αὐτά καί τά ζοῦν, ζοῦν αὐτή τή στιγμή σάν στήν αἰωνιότητα. Νά γιατί δέν εἶναι τό ἴδιο ν' ἀκοῦς τή Θ. Λειτουργία ἀπό τό ραδιόφωνο ἢ τήν τηλεόραση. Μπορεῖ στό σπίτι νά ἱκανοποιεῖται καλύτερα τό αὐτί,

δέν ἐπιτυγχάνεται ὅμως ὁ βασικός σκοπός τῆς θυσίας, ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ἔνωση του μέ τήν Ἐκκλησία.

δ) Γιά ποιόν προσφέρεται ἡ θυσία

Ἄλλά γιά ποιόν ἢ γιά ποιούς προσφέρεται ἡ Θυσία; Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἀπ' ὄλους τούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν στόν Ἰησοῦ Χριστό καί τόν δέχονται ὡς Σωτῆρα καί λυτρωτή τους. Τήν Ἐκκλησία δέν τήν ἀποτελοῦν μόνο οἱ ζωντανοί πιστοί, ἀλλά καί ὅσοι πέθαναν. Καί διαιρεῖται ἡ Ἐκκλησία στά δύο. Στή στρατευομένη Ἐκκλησία, τήν ὁποία ἀποτελοῦμε ὅλοι ἐμεῖς πού ζοῦμε στή γῆ καί στή θριαμβεύουσα, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπό τούς πιστούς πού πέθαναν. Μεταξύ τῶν μελῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὑπάρχει στενή σχέση. Γιά ὀλόκληρη τήν Ἐκκλησία προσφέρεται ἡ ἀναίμακτη θυσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σέ κάθε Θ. Λειτουργία. Ἡ Θ. Λειτουργία δηλαδή δέν ἐξυπηρετεῖ μόνο τίς ψυχικές ἀνάγκες τῶν ζωντανῶν, τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας, ἀλλά ἐξυπηρετεῖ καί ὄλους ὅσοι πέθαναν μέ εὐσέβεια καί ἐλπίδα ἀναστάσεως.

Ὁ ἱερέας μνημονεῖ γονατιστός ἐκείνους ἀπό ὅσους πέθαναν γιά τούς ὁποίους προσφέρεται ἡ θυσία:

“Ἐπι προσφέρομεν Σοι τήν λογικήν ταύτην λατρείαν ὑπέρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, Ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν καί παντός πνεύματος δικαίου ἐν πίστει τετελειωμένου”.

ε) Ίδιαίτερη τιμή προς τήν Θεοτόκο

Ίδιαίτερα όμως, από όσους βρίσκονται στους ούρανους, ή θυσία προσφέρεται για τήν Παναγία. Αυτό τό τμήμα τής εὐχῆς τό λέει δυνατά ὁ λειτουργός:

“ Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας ”.

Ὁ λαός γιά νά τιμήσει τήν Θεοτόκο ψάλλει ὕμνο πρὸς τιμὴν τῆς. Στήν λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὁ ὕμνος αὐτός εἶναι τό
“ Ἄξιον ἐστίν ὡς ἀληθῶς... ”.

Ὁ λειτουργός συνεχίζει μυστικά νά μνημονεύει νεκρούς καί ζωντανούς χάριν τῶν ὁποίων προσφέρεται ἡ θυσία, ἀναφέροντας καί συγκεκριμένα ὀνόματα. Στά παλιά χρόνια, τά ὀνόματα ὅλα, ζωντανῶν καί πεθαμένων, ὑπῆρχαν στά λεγόμενα Δίπτυχα. Ἦταν ἓνα βιβλίο μέ δύο φύλλα πού στό ἓνα γράφονταν τά ὀνόματα τῶν ζωντανῶν καί στό ἄλλο τῶν νεκρῶν. Ὑπῆρχε ἓνα Δίπτυχο γιά κάθε οἰκογένεια. Μεταξύ τῶν ζωντανῶν ὁ λειτουργός μνημονεύει ἰδιαίτερα τόν ἐπίσκοπο ὡς κεφαλή τῆς ὀρατῆς Ἐκκλησίας.

“ Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν... ὄν χάρισαι ταῖς ἀγίαις σου ἐκκλησίαις ἐν εἰρήνῃ, σῶον, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα καί ὀρθοτομοῦντα τόν λόγον τῆς Σῆς ἀληθείας ”.

Στήν συνέχεια ὁ ἱερέας παρακαλεῖ τόν Κύριο νά θυμηθεῖ καί νά στείλει τά ἔλεν Του στήν πόλη τήν ὁποία κατοικοῦμε, σέ

“ πᾶσαν πόλιν καί χώραν ”,

καθώς ἐπίσης νά θυμηθεῖ ἐκείνους πού ταξιδεύουν, πού εἶναι ἄρρωστοι, πού ὑποφέρουν, πού εἶναι αἰχμάλωτοι, ἐκείνους πού ἐργάζονται καί συμβάλλουν στό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, καθώς καί

ἐκείνους πού θυμούνται τούς φτωχούς.

στ) Οί δεήσεις για ὄσους πέθαναν

Ἐκτός ἀπό τόν λειτουργό καί οἱ πιστοί πού παρακολουθοῦν τήν Θ. Λειτουργία μποροῦν - καί ἔχουν ὑποχρέωση - νά μνημονεύουν τά ὀνόματα τῶν συγγενικῶν καί φιλικῶν τους προσώπων καί ὅσον ἀφορᾷ ὄσους πέθαναν γιά τήν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τους, ὅσον ἀφορᾷ δε τούς ζωντανούς γιά τήν υἰγεία, φωτισμό καί σωτηρία. Αὐτό μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ διάκονος ὅταν ἀπό τήν Ὁραῖα Πύλη λέει:

“ Καί ὧν ἕκαστος κατά διάνοιαν ἔχει καί πάντων καί πασῶν ”.

(Καί ὄλους ἐκείνους πού κάθε πιστός ἔχει στό μυαλό του).

Τήν δέση γιά ὄσους πέθαναν ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὀρίσει ἀπό τούς ἀρχαίους χρόνους. Ὅλοι οἱ πατέρες συμφωνοῦν καί τονίζουν ὅτι μεγάλη ἀνακούφιση προσφέρουν στούς νεκρούς οἱ προσευχές πού κάνουμε γιά χάρη τους, οἱ ἐλεημοσύνες καί κυρίως ἡ Θ. Λειτουργία. Ὅλα αὐτά βέβαια ὠφελοῦν μόνο ἐκείνους πού πέθαναν μέ μετάνοια καί μέ τήν ἐλπίδα τῆς αἰώνιου ζωῆς. Ἐμεῖς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι ὄλους νά τούς θυμόμαστε α) γιατί δέν γνωρίζουμε ποιό ἀκριβῶς εἶναι ἐκείνοι πού πέθαναν μέ μετάνοια καί β) πρέπει νά θυμόμαστε τούς νεκρούς μας, γιατί ἔτσι δείχνουμε τήν εὐγνωμοσύνη μας καί τήν ἀγάπη μας, εἴτε συγγενεῖς μας ἦταν εἴτε φίλοι μας εἴτε δάσκαλοι μας, εἴτε ἱερεῖς μας. Ὅταν ἕνας πονάει, φωνάζει· καί φωνάζει ὄχι γιά νά τόν ἀκούσουν καί να θεραπευθεῖ ὁ πόνος του, ἀλλά φωνάζει γιατί πονάει. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν προσευχή μας γιά τούς νεκρούς. Ἡ προσευχή μας εἶναι κραυγή ἀγάπης πρὸς τόν Θεό γιά τ' ἀγαπημένα μας πρόσωπα. Τό τί θά κάνει ὁ Θεός δέν μποροῦμε

νά τό προβλέψουμε. Ὄταν ὁ ἱερέας τελειώσει τήν μνημόνευση ζωντανῶν καί πεθαμένων, λέει δυνατά (ἐκφώνως) τόν Ἐπίλογο τῆς εὐχῆς τῆς Ἁγίας Ἀναφορᾶς.

“ Καί δός ἡμῖν ἐν ἐνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν... ”.

15. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ Θ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σκοπός τελικός τῆς Θ. Λειτουργίας εἶναι ἡ κοινωρία τοῦ Ἁγίου Σώματος καί Αἵματος τοῦ Κυρίου ἀπό ὅλους τούς πιστούς. Τώρα πού ὁ Χριστός περιμένει πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα, τό ὑπόλοιπο τμήμα τῆς Θ. Λειτουργίας μᾶς προετοιμάζει κατάλληλα. Ἡ προετοιμασία ἀρχίζει μέ τήν εὐλογία τοῦ λειτουργοῦ πρὸς τούς πιστούς:

“ Καί ἔσται τά ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ἡμῶν ”.

Στή συνέχεια ὁ διάκονος κάνει μιά σειρά δεήσεων μέ σκοπό νά μᾶς ἐνισχύσει τόν πόθο τῆς Θ. Μεταλήψεως, ἐνῶ ὁ ἱερέας μέ τήν εὐχή τῆς προπαρασκευῆς, ὅπως λέγεται, παρακαλεῖ τόν Θεό νά μᾶς ἀξιώσει νά μεταλάβουμε τῶν

“ ἐπουρανίων καί φρικτῶν μυστηρίων ”.

Ἡ εὐχή αὐτή

“ Σοί παρακατατιθέμεθα τήν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καί τήν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλόνηρωπε, καί παρακαλοῦμεν Σε καί δεόμεθα καί ἱκετεύομεν... ”,

μέ τά ρήματα στον πληθυντικό ἀριθμό μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι δέν προσφέρει τήν θυσία μόνος ὁ ἱερέας, ἀλλά προσφέρεται ἀπό ὁλόκληρη τήν Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἐκπρόσωπος εἶναι ὁ λειτουργός.

Αυτό μᾶς κάνει νά σκεπτόμαστε πόσο προσεκτικοί καί ἀφοσιωμένοι πρέπει νά εἴμαστε στά λεγόμενα καί τελούμενα.

Ἐπειτα λέγεται ἡ Κυριακή προσευχή. Τό Πάτερ ἡμῶν. Εἶναι μιά προσευχή πού ἔτσι ἀκριβῶς μᾶς τήν παρέδωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος.

Ὁ διάκονος δίνει τό σύνθημα νά κλίνουν οἱ πιστοί τό κεφάλι:

“ Τάς κεφαλάς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν ”,

ἐνῶ ὁ ἱερέας διαβάζει δύο εὐχές μέ τίς ὁποῖες εὐχαριστεῖ καί συγχρόνως παρακαλεῖ τόν Θεό ἡ θυσία νά προσφέρει σέ ὄλους ἀγαθά, ἀνάλογα με τήν ἰδιαίτερη ἀνάγκη πού ἔχει ὁ καθένας:

“ Σύ οὖν, Δέσποτα, τά προκείμενα πᾶσιν ἡμῖν εἰς ἀγαθόν ἐξομάλισσον κατά τήν ἐκάστου ἰδίαν χρείαν. Τοῖς πλέουσι σύμπλευσον· τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον· τούς νοσοῦντας ἴασαι ὁ ἱατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων ἡμῶν ”.

Πλησιάζει τώρα ἡ ὥρα τῆς Θ. Κοινωνίας. Ὁ διάκονος στεκόμενος ἔξω ἀπό τό ἱερό ἀναφωνεῖ:

“ Πρόσχωμεν ”.

(Ἦς προσέξουμε). Καί ὁ ἱερέας ὑψώνοντας στά χέρια του τόν Ἅγιο Ἄρτο λέει ποιό δικαιοῦνται νά κοινωνήσουν:

“ Τά Ἅγια τοῖς Ἁγίοις ”

(Τά ἅγια Δῶρα εἶναι μόνο γιά τούς ἁγίους, τούς καθαρούς, τούς μή μολυσμένους γιά παραβάσεις τοῦ Θ. Νόμου).

Ὁ λαός ὁμολογεῖ ταπεινά τήν ἀμαρτωλότητα του ὅταν ἀπαντᾷ στόν ἱερέα:

“ Εἶς Ἅγιος, εἶς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν ”

(“Ένας είναι ο Άγιος, ένας είναι ο Κύριος, ο Ίησοῦς Χριστός, ο μόνος πού δοξάζει τόν Θεό πατέρα μέ τήν ἀγιότητα Του).

16. Η Θ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πρῶτοι κοινωνοῦν οἱ ἱερεῖς, ἐνῶ ὁ λαός ψάλλει τό λεγόμενο Κοινωνικό, τό ὁποῖο συνήθως εἶναι:

“ Αἰνεῖτε τόν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν. Ἀλληλούια ”.

“Όταν κοινωνήσουν οἱ ἱερεῖς, προβάλλει στήν Ὁραῖα Πύλη ὁ διάκονος κρατῶντας τό Ἅγιο Ποτήριο στά χέρια του καί καλῶντας τούς πιστούς νά προσέλθουν:

“ Μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε ”.

Εἶναι ἀπό τά πιό ξεκαθαρισμένα τό ὅτι δέν μπορεῖ νά υπάρξει χριστιανός, ἐάν δέν προσέρχεται στό μυστήριο τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε κάποτε πού μιλοῦσε στήν Καπερναοῦμ:

“ Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐάν μή φάγητε τήν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί πῖντε αὐτοῦ τό Αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωήν ἐν ἑαυτοῖς ” (Ἰωάν. ν' 53).

Ἄλλά ἐάν δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει Χριστιανός χωρίς νά μεταλαμβάνει, ἄλλο τόσο δέν μπορεῖ νά πλησιάζει ἀπροετοίμαστος.

“ Δοκιμαζέτω δέ ἄνθρωπος ἑαυτόν καί οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσχιέτω καί ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γάρ ἐσθίων καί πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καί πίνει μή διακρίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου ”

(Α' Κορ. 1α' 27).

Γι' αὐτό ὅταν ὁ διάκονος μᾶς καλεῖ νά πλησιάσουμε στό
“ ποτήριον τῆς ζωῆς ”,

μᾶς τονίζει τρεῖς προϋποθέσεις πού προαπαιτοῦνται προκειμένου νά δεχτοῦμε ἐντός μας τόν ἄπειρο Θεό.

Α) Φόβος Θεοῦ

Φόβο Θεοῦ ἔχει ἐκεῖνος πού συναισθάνεται τήν ἀναξιοσύνη του. "Ὅπως λέει ἡ "Μίμησις τοῦ Χριστοῦ", " ἐάν ἔχεις τήν ἀγνωσία τῶν ἀγγέλων καί τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ τήν ἀγιότητα, καί πάλι δέν θά ἦσουν ἄξιος νά λάβεις ἀλλά οὔτε καί νά ἐγγίσεις τοῦτο τό μυστήριον ". "Ὅποιος βιάζεται νά κοινωνήσῃ, ὅποιος σπρώχνεται, ὅποιος ἐκνευρίζεται, ὅποιος ψιθυρίζει, δέν ξέρει τί κάνει, δέν ἔχει φόβο Θεοῦ καί δέν πρέπει νά κοινωνήσῃ.

Β) Πίστις

Ἐδῶ δέν πρόκειται γιά τήν πίστη στό Θεό γενικά, ἀλλά συγκεκριμένα αὐτός πού κοινωνεῖ, πρέπει νά πιστεύει ἀπόλυτα ὅτι αὐτό τό ὁποῖο παίρνει μέσα του εἶναι "Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ". Νά πῶς ἐκφράζει ἕνας χριστιανός Ρῶσος συγγραφέας τήν πίστη του γιά τήν Θ. Κοινωνία. " Ὅπως εἶμαι βέβαιος ὅτι διαρκῶς ἀναπνέω τόν ἀέρα, τόσο εἶμαι βέβαιος ὅτι τώρα παίρνω μέσα μου μαζί μέ τόν ἀέρα αὐτόν τόν Κύριο μου Ἰησοῦ Χριστό, τήν πνοή μου, τήν ζωή μου, τή χαρά μου, τή σωτηρία μου. Αὐτός εἶναι ἡ σκέψη μου, ἡ βρώση μου, ἡ πόση μου πρῖν ἀπό κάθε ἄλλη εὐωδία. Αὐτός εἶναι ἡ γλυκύτητα μου. Αὐτός εἶναι ὁ πατέρας μου καί ἡ μητέρα μου, τό ἀσφαλές μου καταφύγιο, τό ὁποῖο τίποτα δέν μπορεῖ νά τό μετακινήσῃ".

Γ) Ἀγάπη

Δέν μπορεῖ νά δεχτεῖ ὁ πιστός τόν Θεό, ἄν ἐκείνη τή στιγμή δέν αισθάνεται ἀπέραντη ἀγάπη γιά ὅσους τόν ἀδίκησαν. “ Ὁ μή ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τόν Θεόν, ὅτι ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν ” (Α' Ἰωάν. δ' 8). Στόν βίο τοῦ ἁγίου Νικηφόρου ἀναφέρεται ὅτι ἕνας χριστιανός, ὁ Σαπρίκιος, ἅγιος σέ ὅλα, στερούμενος ὅμως ἀγάπης, βάδιζε ἀκλόνητος στό μαρτύριο γιά χάρη τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ἀρνούνταν νά συγχωρήσει ἕνα φίλο του, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχε πράγματι φταίξει. Τήν τελευταία ὅμως στιγμή ὁ Σαπρίκιος κάμφθηκε, πρόδωσε τήν πίστη καί ἐγκατέλειψε τό Χριστό. Ἡ πίστη δέν ζεῖ χωρίς τήν χάρη τοῦ Θεοῦ καί ἡ χάρις δέν κατέρχεται ὅπου δέν ὑπάρχει ἀγάπη.

“Σῶσον ὁ Θεός τόν λαόν Σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν Σου”.

Ὁ λαός μεγαλόπρεπα - γιά νά δείξει τά συναισθήματα πού τόν διακατέχουν - ψάλλει τό

“ Εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν... ”,

ἐκτός τῶν μεγάλων Δεσποτικῶν ἑορτῶν ὅποτε ψάλλει τό ἀπολυτίκιο τῆς ἡμέρας.

Τήν ὥρα αὐτή ὁ ἱερέας ἀποθέτει τό “Ἅγιο Ποτήριο στήν Ἅγια Τράπεζα, θυμιατίζει γιά τελευταία φορά καί λέει μυστικά τά λόγια:

“ Ὑψώθητι ἐπί τούς οὐρανοῦς ὁ Θεός ”.

Ἡ φράση αὐτή μᾶς ὑπενθυμίζει τήν Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ καί ὀλοκληρώνεται ἔτσι ἡ ἀναπαράσταση τῆς ἐπί γῆς ζωῆς Του.

17. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΣΗ

Ὁ διάκονος καλεῖ τούς πιστούς νά εὐχαριστήσουν τόν

Κύριο γιά τήν μετάληψη τῶν “ ζωοποιῶν ” τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων· καλοῦνται λοιπόν οἱ πιστοί νά σταθοῦν ὀρθοί, γιατί προηγουμένως περιμένοντας τήν μετάληψη τῶν ὑπόλοιπων χριστιανῶν κάθονταν ὅσοι δέν μπορούσαν νά στέκονται, μιά καί ὁ χρόνος τῆς Θ. Μεταλήψεως ἦταν πολὺς ἀφού κοινωνοῦσε τό σύνολο τῶν πιστῶν. Αὐτό μᾶς ὑπεθυμίζει τήν ἀνάγκη τῆς Θ. Κοινωνίας τήν ὁποία αἰσθάνονταν οἱ πρῶτοι Χριστιανοί.

Ὁ ἱερέας κατόπιν ἀπαγγέλλει τήν ὀνομαζόμενη ὀπισθάμβωνο εὐχή·

“ *Ὁ εὐλογῶν τούς εὐλογοῦντας Σε, Κύριε, καί ἀγιάζων...* ”.

Ἡ εὐχή αὐτή λέγεται ὀπισθάμβωνος, γιατί κατά τούς πρώτους αἰῶνες λεγόταν πίσω ἀπό τόν ἄμβωνα, ὁ ὁποῖος ἦταν τότε χαμηλός καί στό μέσο τοῦ ναοῦ.

Μέ τήν εὐχή αὐτή παρακαλεῖ ὁ ἱερέας τόν Θεό νά δώσει στόν κόσμο, στήν Ἐκκλησία, στούς ἄρχοντες καί σέ ὄλο τόν λαό τό πολυτιμότεο ἀγαθό, τήν εἰρήνη.

Ὁ λαός ἐμπνευσμένος ἀπό τήν εὐχή αὐτή ψάλλει τόν ὕμνο πού ἔψαλλε ὁ Ἰώβ:

“ *Εἶπ τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπό τοῦ νῦν καί ἕως τοῦ αἰῶνος*”.

Τήν ἴδια ὥρα ὁ ἱερέας μπροστά στήν Ἁγία Τράπεζα ζητεῖ ἀπό τό Χριστό νά γεμίσει τίς καρδιές τῶν πιστῶν μέ μόνιμη χαρά καί εὐφροσύνη.

Στή συνέχεια ὁ ἱερέας μᾶς εὐλογεῖ

“ *Ταῖς πρεσβείαις τῆς Παναγίας, Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τῶν ἀγίων μαρτύρων, ὁσίων, Ἀγγέλων, τοῦ συντάξαντος τήν Θ. Λειτουργίαν καί τοῦ ἑορταζομένου ἀγίου*”.

Τίθεται πλέον τέρμα στή Θ. Λειτουργία μέ τό
“ Δι’ εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων...”

ὁπότε οἱ πιστοί πλησιάζουν γιά νά πάρουν τό ἀντίδωρο ἀπό τά χέρια τοῦ ἱερέα καί ὄχι ἀπό τό παγκάρι ἢ τούς ἐπιτρόπους. Ὀνομάζεται ἀντίδωρο ἐπειδή τό ἔπαιρναν μόνο ὅσοι δέν ἦταν προετοιμασμένοι νά κοινωνήσουν.

“ Ἀντί τοῦ μεγάλου ἐκείνου δῶρου τῆς φρικτῆς κοινωνίας ”

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ προετοιμασία γιά τή συμμετοχή μας στή Θ. Λειτουργία ἀρχίζει ἀπό τό βράδυ τοῦ Σαββάτου. Βασικό μέρος τῆς προετοιμασίας εἶναι ἡ ὀλιγόλεπτη συζήτηση ἢ μελέτη γύρω ἀπό ἕνα ἀπλό ἔστω σημεῖο τῆς Θ. Λειτουργίας. Τό βράδυ τοῦ Σαββάτου καί τό πρῶτό τῆς Κυριακῆς πρὶν ξεκινήσουμε γιά τή Θ. Λειτουργία θά ἐπικρατεῖ ἀτμόσφαιρα προετοιμασίας μέ τό ἄναμμα τοῦ καντηλιοῦ, τό θυμίαμα, τούς ἐκκλησιαστικούς ὕμνους κ.λ.π. Ἡ προετοιμασία εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά πλησιάσουμε τόν τόπο ὅπου ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ εἶναι περισσότερο ἔντονη. Τήν ἡμέρα πού ὁ Σολομώντας ἔκανε τά ἐγκαίνια τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ γιά τή λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὁ Θεός εἶπε στόν βασιλιά· “ ἠγάκα τόν οἶκον τοῦτον... καί ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου ἐκεῖ καί ἡ καρδιά μου πάσας τās ἡμέρας ” (Γ’ Βασιλ. 6. 3). Δηλ. ἔχω ἀγιάσει αὐτό τό οἰκοδόμημα μέ τήν παρουσία μου. Θά βρίσκονται πάντα πάνω ἀπό αὐτό τά μάτια μου καί ἡ καρδιά μου. Μέ τήν συναίσθηση λοιπόν ὅτι πηγαίνουμε στόν τόπο ὅπου εἶναι ἡ “ καρδιά καί οἱ ὀφθαλμοί τοῦ Κυρίου ”, θ’ ἀφήνουμε ἀπ’ ἔξω κάθε σκέψη καί κάθε πρόβλημα πού δέν ἔχει σχέση μέ τήν λατρεία

τοῦ Θεοῦ καί ὕστερα θά περνᾶμε τό κατῶφλι. “ Γήινες σκέψεις καί ἀνθρώπινες ἐπιθυμίες - ἔλεγε κάποιος πρὶν μπεῖ στό ναό - σᾶς ἀφήνω ἐδῶ καί ὅταν βγῶ θά σᾶς ξαναπάρω ”